

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2010

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 9 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1 agus dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar rognach a fhreagairt, ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b) nó cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair rognacha **1 agus 3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhair rognach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair deich gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Liostaigh ceithre eilimint atá le fáil i bpróitéiní. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(iv) _____

Luaigh foinse amháin de gach ceann de na próitéiní seo a leanas.

Ainmhí _____

Planda (Glasra) _____

2. Comhlánaigh an ráiteas seo a leanas maidir le feidhmeanna bitheolaíoch na gcarbaihiodráití.
Bain úsáid as na focail atá liostaithe thíos. (6)

ae fuinneamh ceallalós

Scaoileann glúcós teas agus _____.

Déantar farasbarr glúcóis a stóráil mar fhuinneamh sna matáin agus san _____.

Spreagann _____ gluaiseacht bia tríd an inne.

3. Mínigh dhá cheann de na hairíonna seo a leanas a bhaineann le lipidí (sailíte): (6)

Leáphointe _____

Toitphointe _____

Bladhmpointe _____

4. Maidir le vitimíní, cuir in iúl le tic (✓) cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis seo a leanas. (6)

Vitimíní	Fíor	Bréagach
Is iarmhairt ar easnamh Vitimín A í daille oíche		
Tá Vitimín C riachtanach le haghaidh ionsú iarainn		
Is vitimín é Vitimín B atá intuaslagtha i saill		

5. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** threoirlíne reatha chothaithe (treoirlínte itheacháin sláintiúla) a mbaineann tábhacht ar leith leo do dhuine murtallach. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

6. Ainmnigh **dhá** roinn nó áisíneacht rialtais a bhfuil ról acu i dtionscal an bhia agus na dí. (6)

- (i) _____
- (ii) _____

Liostaigh **dhá** dheis ghairme i dtionscal an bhia.

- (i) _____
- (ii) _____

7. Ainmnigh **trí** chineál plúir a úsáidtear sa bhácáil bhaile agus luaigh úsáid dhifriúil **amháin** a bhaintear as gach ceann díobh sa chócaireacht. (6)

Cineál plúir	Úsáid sa chócaireacht
1.	1.
2.	2.
3.	3.

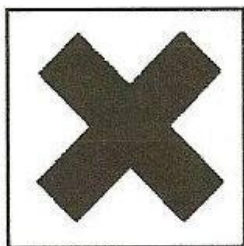
8. Tá aicmí (cineálacha) de bhreiseáin bhia liostaithe sa tábla. Meaitseáil gach aicme leis an sampla ceart agus úsáid á baint agat as na samplaí atá liostaithe. (6)

Samplaí: luibheanna agus spíosraí, vitimín E, tuirmiric.

Aicmí Breiseán Bia	Sampla
Dathuithe	
Blaistithe	
Frithocsaídeoirí	

9. Luaigh an aidhm atá le lipéadú ar ghlantóirí tí. (6)

Sainithin agus mínigh an tsiombail ghuaise seo.

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

10. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste a bhaineann le buiséad tí a phleanáil. (6)

(i) _____

(ii) _____

Cén chosaint a thugann árachas saoil do dhuine nó do theaghlach?

11. Luaigh **trí** bhealach inar chuir forbairtí teicneolaíocha le breis éifeachtachta i mbainistíocht an tí. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

12. Mínigh **dhá** cheann de na bealaí íocaíochta seo a leanas a úsáidtear le haghaidh earraí agus seirbhísí. (6)

Cárta Creidmheasa _____

Cárta Léasair _____

Dochar Díreach / Buanordú _____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1. ‘Dem bones, dem bones need calcium....’

Bíonn nócha faoin gcéad de chnámharlach an duine foirmithe faoi aois 17 mbliana.

Leanann na cnámha ag fás agus duine sna 20dí ach ó lár na 30dí ar aghaidh tosaíonn an cnámharlach ag dul i laige go mall.

(An Chomhairle Náisiúnta Déiríochta)

Léiríonn an tábla thíos eolas cothaitheach in aghaidh gach 100g de bhainne iomlán agus de bhainne leathbhearrtha.

	Bainne Iomlán	Bainne Leathbhearrtha
Fuinneamh kcal	66	46
Próitéin (g)	3.3	3.5
Carbaihidráití (g)	4.6	4.7
Saill (g)	3.9	1.7
Aigéid shailleacha sháithithe (g)	2.5	1.1
Cailciam	118	120
Iarann (mg)	0.03	0.02
Vitimín A (Reiteanól)	30	19
Fóláit	8	9
Vitimín C	2	2

(a) Sainaithin na **trí** phríomhdhifríocht idir bainne iomlán agus bainne leathbhearrtha. (9)

(b) Tabhair cuntas ar an luach bia-eolaíoch a bhaineann le bainne leathbhearrtha. (15)

(c) Tabhair cuntas ar thorthaí an staidéir atá déanta agat ar chailciam.

Déan tagairt do **gach ceann** díobh seo a leanas:

- foinsí sa réim bia
- feidhmeanna sa chorp
- iarmhairtí na heaspa
- tosca a théann i bhfeidhm ar an ionsú. (36)

(d) Déan plé ar conas a d’fhreagair tionscal an bhia d’éilimh na dtomhaltóirí trí tháirgí nua bia agus táirgí breisluacha bia a fhorbairt. (20)

2. **‘Tá ról lárnach ag an bhfeoil sa réim bia Éireannach agus cuidíonn go mór le hiontógáil na bpríomhchothaitheach.’** *(An Bord Bia)*
- (a) Déan cur síos ar luach cothaitheach na feola sa réim bia. (20)
- (b) Agus úsáid á baint agat as feoil mar an príomh-chomhábhar, dear biachlár **dhá** chúrsa a bheadh oiriúnach do phríomhbhéile an lae do theaghlach atá ar ioncam íseal. Tabhair cúiseanna le do rogha bianna. (14)
- (c) Bíonn éileamh mór ag tomhaltóirí ar fheoil phróiseáilte. Ainmnigh **dhá** chineál feola próiseáilte agus luaigh buntáiste **amháin** a bhaineann le gach ceann díobh. (16)
3. **Tá an t-úrchaomhnú baile den uile chineál bunaithe ar an bprionsabal go gcoisctear ar einsímí agus ar mhicrea-orgánaigh camhrú a thosú sa bhia.**
- (a) Luaigh **ceithre** cinn de na príomhchúiseanna le milleadh bia. (16)
- (b) Tabhair cuntas ar mhodh úrchaomhnaithe bia **amháin** a úsáidtear sa bhaile. Déan tagairt:
- don mhodh úrchaomhnaithe
 - do bhianna oiriúnacha
 - don tslí a geuirtear an modh úrchaomhnaithe sin i bhfeidhm
 - don phacáistiú. (24)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** úsáid a bhaintear as micrea-orgánaigh i dtáirgeadh bia. (10)

4. Is lánúin iad Séamas agus Áine a bhfuil beirt leanaí réamhscoile acu. Tá siad araon ag obair lasmuigh den teach. Déanann na páistí freastal ar ghrúpa súgartha gach maidin. Chlis ar a meaisín níocháin le déanaí.
- (a) Déan plé ar **cheithre** thoisc nach mór do Shéamas agus d'Áine a chur san áireamh agus iad ag beartú meaisín níocháin nua a cheannach. (20)
- (b) Mínigh conas a d'fhéadfadh Séamas agus Áine úsáid a bhaint as *Gnáthamh na nÉileamh Beag* má bhíonn locht ar an meaisín níocháin a cheannaíonn siad agus mura féidir leo sásamh a fháil ón siopa. (12)
- (c) Sainaithin **dhá** phríomhfhoinsé ioncaim agus **ceithre** phríomhréimse caiteachais atá ag an teaghlach seo. (18)
5. 'Féadfaidh iarmhairtí an mhíbhuntáiste maireachtáil ar feadh an tsaoil. Is fíor go mbíonn cumas iontach i bpáistí dul i ngleic le cúrsaí, ach féadfaidh drochthús cur isteach ar threo a saoil ina iomláine.' (*www.barnardos.ie*)
- (a) Agus tagairt agat don ráiteas thuas, sainaithin agus mínigh na riachtanais **fhisiceacha** agus **shíceolaíocha** (mothúchánacha) a bhíonn ag páistí óga. (15)
- (b) Tabhair cuntas ar **cheithre** cheart atá ag páistí laistigh den teaghlach. (20)
- (c) Mínigh, agus samplaí á dtabhairt agat, conas a chuireann an stát tacaíocht ar fáil do pháistí atá faoi mhíbhuntáiste. (15)

Roinn C

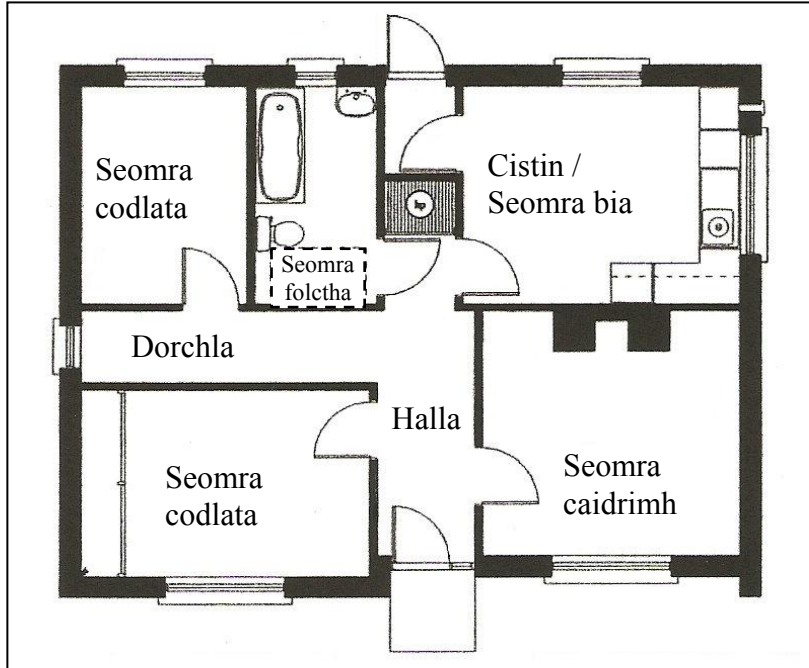
Freagair ceist amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

1.(a) Taispeánann an léaráid thíos plan urláir de theach dhá sheomra codlata.

(Blueprint Home Plans)

- (i) Déan measúnú ar oiriúnacht an phlean tí a thaispeántar thuas do theaghlach aontuismitheora agus beirt pháistí atá in aois 13 agus 4 bliana. (20)
- (ii) Déan cur síos ar thrí thoisic a mbeadh tionchar acu ar an suíomh a roghnódh duine nuair a bheadh teach le tógáil. (15)
- (iii) Maidir le tógáil agus ceannach tí, mínigh ról gach duine seo a leanas:
(a) an t-ailtire, (b) an suirbhéir agus (c) an dlíodóir. (15)

agus

1.(b) Tá méadú suntasach tagtha ar an bhfeasacht maidir le héifeachtacht fuinnimh le blianta beaga anuas.

- (i) Sainaithin trí réimse sa teach ina bhféadfadh neamhéifeachtachtaí fuinnimh tarlú agus i gcás gach ceann díobh mol modh amháin chun an éifeachtacht a fheabhsú. (18)
- (ii) Luaigh na buntáistí / na míbhuntáistí a bhaineann le fuinneamh gréine. (12)

nó

1.(c) Eiseamláirí de phatrúin a úsáidtear sa dearadh intí is ea priontaí bláthacha, seiceanna agus stríoca.

- (i) Mínigh, agus samplaí á dtabhairt agat, conas is féidir patrún a úsáid chun feabhas a chur ar an gcuma atá ar sheomra. (12)
- (ii) Mol dhá chineál ábhar urláir atá oiriúnach do sheomra suí. Luaigh dhá airí a bhaineann le gach ceann díobh. (18)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)
Ní mór d'iarrthóirí 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a)

- (i) Déan trácht ar threochtaí reatha faisin (fireann agus baineann) mar a thaispeántar sa ghrianghraf thuas iad. Déan tagairt dóibh seo:
- dath/patrún
 - tionchair ar an bhfaisean
 - úsáid oiriúintí.
- (18)
- (ii) Ainmnigh agus déan cur síos ar mhodh **amháin** chun dearadh a chur i bhfeidhm ar seaicéad. (7)

agus

- 2.(b) (i) Tabhair breac-chuntas ar an méid a chuireann tionscail tinteáin le tionscal éadaigh agus teicstíle na hÉireann. (9)
- (ii) Luaigh **dhá** chúis ar tháinig laghdú ar dheiseanna gairme i dtionscal éadaigh na hÉireann. (6)

nó

2.(c) **Tá úsáid na snáithíní sintéiseacha agus na snáithíní athghinte i dtáirgeadh teicstílí nua-aimseartha ag dul i méid i rith an ama.**

Scríobh próifíl d'fhabraic a dhéantar as snáithín monaraithe faoi na ceanteidil seo a leanas:

- táirgeadh snáithín
 - airíonna
 - an úsáid a bhaintear as fabraicí.
- (15)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

3.(a) **‘Tá Éire tar éis imeacht ón dara ráta dífhostaíochta is ísle a bheith aici i measc na 15 thír de chuid an AE, tá dhá bhliain ó shin, go dtí an dara ráta is airde.’**

(Irish Independent, Iúil 2009)

- (i) Déan plé ar thionchar na dífhostaíochta:
- ar aonad an teaghlaigh
 - ar an duine aonair
 - ar an tsochaí. (20)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar na buntáistí a bhaineann le hobair dheonach (a) don duine dífhostaithe agus (b) don phobal. (16)
- (iii) Tabhair sonraí maidir le **dhá** chineál dhifriúla tacaíochta a chuireann eagraíochtaí deonacha ar fáil do theaghlaigh nuair a bhíonn an príomhshaothraí pá dífhostaithe. (14)

agus

3.(b) **‘Féadfar liodán d’fhaillí thromchúiseach i gcaighdeáin chúram leanaí i naíolanna agus i scoileanna Montessori a nochtadh inniu.’**

(Irish Independent, Meán Fómhair 2009)

- (i) Tabhair breac-chuntas ar na cúiseanna a mbaineann tábhacht le **gach ceann** díobh seo a leanas i naíolanna / réamhscoileanna:
- leorleibhéil mhaoirseachta
 - dóthain acmhainní
 - leibhéil arda sláinteachais agus sábháilteachta. (18)
- (ii) Mínigh conas is féidir leis an bhfreastal ar réamhscoil cabhrú le forbairt an linbh. (12)

nó

3.(c) **Níl bunús ar bith leis an tuairim go bhfuil an obair sa teach á roinnt go cothrom idir na fir agus na mná. Léiríonn an taighde go bhfuil na mná freagrach as 86% den mhaoirseacht ar leanaí, as 82% de chúram na n-aosach agus as 80% den chócaireacht.**

(Tuarascáil de chuid Chomhairle Náisiúnta na mBan in Éirinn, Deireadh Fómhair 2009)

Pléigh conas is féidir le hualach na ndualgas sa chúram baile cur isteach ar mhná i gcás **trí** cinn díobh seo a leanas:

- sláinte
- deiseanna fostaíochta
- am fóillíochta
- teidlíochtaí ar phinsean. (30)

Leathanach Bán